

УДК 811.161.2'243'32-057.87

АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Галина Онуфрієнко

*Запорізький національний технічний університет,
кафедра загальної мовної підготовки,
вул. Жуковського, 64, 69063 Запоріжжя, Україна
тел.: (0612)7698-363
ел. пошта: onufr@zntu.edu.ua*

Обґрунтовано актуальність і лінгводидактичну доцільність алгоритмізації пізнавальної діяльності іноземних студентів у процесі навчання наукової української мови, описано методику роботи з алгоритмічними приписами та запропоновано їхню модель.

Ключові слова: алгоритмічний припис, лінгводидактика, пізнавальна діяльність іноземних студентів, українська мова як іноземна.

Зміна з кінця ХХ ст. освітніх парадигм обумовила нову роль навчальної діяльності у вишах, якою окреслено завдання її модернізації й поступового реформування. У цьому контексті набула нової актуальності проблема навчання студентів мови обраної ними спеціальності. У різновекторному й інтенсивному розвитку української лінгводидактики цим зумовлено розробку теоретичних засад навчання студентів ефективній роботі з науковим навчальним текстом. Поширення міжнародних зв'язків України у сфері освіти, науки й культури вмотивує комплексне дослідження процесу викладання у вишах української мови як іноземної (УМІ) з урахуванням специфіки сучасного етапу її функціонування.

Останніми десятиліттями різноманітні аспекти методики викладання іноземним студентам української мови досліджено в дисертаційних роботах, наукових статтях і доповідях. Серед авторів концептуально цілісних наукових праць, у яких висвітлено технології навчання іноземних студентів мови фаху з метою набуття ними високого, вищого і найвищого рівнів володіння українською професійною мовою, – українські лінгводидакти С. Воробйова, В. Дубічинський, Н. Зайченко, І. Кочан, Г. Онуфрієнко, Л. Паламар, А. Середницька, І. Ющук та ін.

Період активних пошуків у дидактиці, зокрема дидактичних підходів, засобів, прийомів, що гарантуватимуть кероване формування та вдосконалення навчальної діяльності іноземних студентів, позначився інтенсивною розробкою пам'яток, інструкцій, регламентованих схем, побудованих за суворо логізованими "кроками" розумової діяльності при здобутті знань (а не засвоєнні "готових", відчужених від активної самостійної навчальної діяльності індивідуума), тобто спеціалізованих (прикладних) алгоритмічних приписів. Саме вони допомагають установити та усвідомити структуру опановуваних понять. При цьому самостійна пізнавальна діяльність відбувається тим успішніше, чим впевненішим є володіння прийомами керування розумовими діями при розв'язанні певних навчальних завдань. У такий

спосіб накопичуються ресурси не тільки професійних знань, але й формується і збагачується фонд розумових прийомів та операцій як інтелектуальних умінь.

У наших попередніх статтях, опублікованих у вітчизняних та зарубіжних виданнях, у доповідях на Міжнародних конгресах і симпозиумах та Всеукраїнських наукових конференціях представлено результати дослідження актуальної проблеми діяльнісного навчання мови фаху у ВНЗ [4–7; 10]. Ідею навчання української наукової мови в контексті прогресивної концепції діяльнісного підходу та в умовах Болонського процесу втілено у двох виданнях навчального посібника для студентів, магістрантів, аспірантів „Науковий стиль української мови” [8–9].

Мета цієї статті – обґрунтувати дидактичну ефективність алгоритмізації пізнавальної діяльності іноземних студентів, магістрантів, аспірантів у процесі навчання їх української мови, зокрема наукового стилю, і запропонувати модель алгоритмічних приписів та методик роботи з ними.

У процесі пізнання національна наукова мова забезпечує зв'язок між концептуальною (логічною) і вербальною (мовною) картинами світу. Відомо, що власне лінгвістичне вивчення мови науки почалося з часу виходу в світ (середина ХХ ст.) книги англійського вченого Т. Сейворі „Мова науки”.

Науковий стиль української мови має свої особливості. Його основна функція – інформативна (повідомлення, пояснення, з'ясування, обґрунтування, роз'яснення, класифікація понять, систематизація знань, аргументований доказ); завдання – передавання наукової інформації; обставини мовлення – офіційні. Досить широким є діапазон його використання – наукові праці великих і малих жанрів (дисертації, монографії; статті, доповіді, реферати, автореферати, рецензії, анотації, тези доповідей), підручники і навчальні посібники для ВНЗ, науково-популярні журнали тощо. Серед загальних ознак наукового стилю мови – поняттєвість, об'єктивність, точність, логічність, доказовість, аргументованість, переконливість, узагальнення, абстрагованість, висновки; мовні ознаки – усна і письмова форми презентації, широке використання термінів та іншомовної лексики, номенклатурних назв, символів, таблиць, діаграм, схем, графіків, цитат, переважання складних речень; форма тексту – монологічна (опис, міркування). Як функціональний різновид високорозвиненої літературної мови науковий стиль репрезентує багатство виражальних можливостей української мови, забезпечуючи процеси спілкування у важливих сферах суспільного і міжнародного життя.

В інтелектуальному житті фахівця і, безумовно, того, хто здобуває базу і повну вищу освіту, чільне місце посідає самостійна робота з науковими джерелами, представленими різними як формами (письмовою й усною), так і жанрами (наукова доповідь, повідомлення, стаття, фахова інструкція, науковий огляд, проспект наукової роботи, план, анотація, рецензія, відгук, реферат, автореферат, дисертація, монографія, підручник, посібник, науковий коментар тощо). Кожен із наукових жанрів, поряд зі спільними (загальними) стильовими рисами, виявляє й індивідуальні. Так, у рефераті спосіб викладу матеріалу, як і в іншому жанрі наукової літератури, є формально-логічним, але, на відміну від, наприклад, жанру статті, в ньому немає тієї наукової ґрунтовності викладу, що є обов'язковою ознакою наукової статті.

Основні функції текстів наукового стилю мови – повідомлення і переконання. Вони реалізуються у формі обґрунтування концепції, гіпотези, доведення істинності теорії, узагальнення інформації про результати дослідження, класифікацій, пояснення явищ, систематизованого викладу певних знань, досягнень, висновків, рекомендацій, пропозицій тощо. Специфіка наукової мови обумовлена відмінністю

науки від мистецтва, що виявляється навіть „не в змісті, а виключно у способі обробляти цей зміст... і вчений, і поет переконують, тільки один – логічними доводами, інший – образами” [1 : т. 10 : 311]. Відтак спосіб викладення матеріалу в науковій літературі визначають як формально-логічний (колективний) [11 : 11]. І саме він обумовлює вибір системи мовних (лексичних, граматичних) засобів для створення наукового тексту як завершеного комунікативного акту, організованого за законами, парадигмами і чинними нормами цієї мови.

Робота з навчальним текстом, який разом з лекціями є основним джерелом науково-професійної інформації, дає змогу іноземним студентам самостійно здобувати, систематизувати й структурувати знання та вдосконалювати навички смислового аналізу тексту засобами різних видів читання (суцільного, оглядового, пошукового, реферативного).

Навчальним називають такий науковий текст, який узято для розв’язання певного дидактичного завдання. Текст є одним із тих об’єктів дослідження, який допускає можливість роботи з ним у різних ракурсах та на різних рівнях. Науковий текст, наочно демонструючи застосування морфолого-синтаксичних та лексико-граматичних конструкцій у їхньому ”природному” оточенні для опису наукових концептів, є взірцем монологічного наукового мовлення та тією базою, на якій ґрунтується власне наукове висловлювання. У цих функціях на заняттях з УМІ науковий текст виступає і як засіб навчання мови, і як об’єкт вивчення. У другій функції тексту предмет розгляду є такі його особливості: структурно-змістова організація, комунікативна скерованість, композиційна завершеність, різні типи лексичного, граматичного, логічного й стилістичного зв’язку між елементами тексту, інформаційна достатність і насиченість, різні способи презентації наукової думки тощо. Специфіка навчального закладу та професії, яку здобувають іноземні студенти, накладає відбиток на тематику та зміст навчальних наукових текстів: вони відповідають принципу фаховості, містять нові для користувачів знання, є інформаційно актуальними й достатніми, пізнавально цінними й доступними за змістом та обсягом інформації, обов’язково зразковими прикладами наукового стилю сучасної української мови.

Навчальний науковий текст у лінгводидактиці розглядають як єдиний комунікативний блок, що має чітку, логізовану структурну організацію, яка формується під впливом двох основних чинників: характеру висвітлюваного змісту (тема → підтема → комбінація підтем) та способу його презентації. Комунікативними блоками є і його складники (компоненти), розташовані у певній послідовності. Кожний із компонентів тексту є функціонально значущою одиницею, тобто може виконувати функції роз’яснення, обґрунтування, уточнення, доповнення, унаочнення тощо. Визначення цих функцій сприяє адекватному розумінню тексту. Нарешті, навчальний науковий текст обов’язково характеризується чіткою і вмотивованою внутрішньою організацією, тобто має такі лексико-граматичні та структурні засоби, які роблять його доступним для розуміння при читанні, для усвідомлення й запам’ятовування інформації у подальшому її використанні.

У процесі навчання кожному предмету ”знання має бути представлено у такій формі, що відповідає тому, як воно використовуватиметься подалі” [3 : 130]. Відтак набуття фахових знань неможливе без належного засвоєння мови навчання. Здобуття іноземними громадянами повної вищої освіти в Україні передбачає високий рівень володіння українською літературною мовою, насамперед таким її розгалуженим функціональним різновидом, як науковий стиль. При цьому якість опрацювання

наукової літератури прямо пропорційно залежить від рівня розвиненості інтелектуальних умінь та навичок, зокрема з усіх видів читання наукових джерел, а також з усного й писемного наукового мовлення. Роботу цю найчастіше доводиться іноземним студентам виконувати і самостійно, і у великих обсягах, і з різною метою, і за обмежений час, що вимагає неабияких інтелектуальних зусиль, прозорої мотивації, відповідних знань, сформованих умінь та розвинених навичок самоорганізації розумової праці.

У зв'язку з цим перед сучасними лінгводидактами постають такі важливі питання у навчанні іноземних студентів: Як найшвидше та найбільш якісно навчити їх вчитися? У який найоптимальніший спосіб треба скеровувати процес мислення іноземних студентів, аби вони з успіхом могли реалізовувати поставлені програмою навчальні та професійні цілі? Які ефективні орієнтири мисленнєвих пошуків є найефективнішими? Як іноземним студентам самостійно й активно здобувати необхідні фахові знання з різножанрових наукових джерел та як найдоцільніше структурувати при цьому навчальну діяльність, аби закласти фундамент діяльнісного (найтефективнішого і найраціональнішого!) підходу в самоосвіті? Розв'язати ці та інші споріднені проблеми задля набуття високого професіоналізму в обраній сфері діяльності активно допомагають прийоми керування навчальною діяльністю.

Організація самостійної роботи з опорою на алгоритмічні приписи суттєво підвищує якість та ефективність інтелектуальної праці, оптимізує та забезпечує перспективність і результативність самоосвіти у подальшому науковому й професійному зростанні. Для досягнення цієї мети розроблено АП, за якими доцільно організовувати навчальну мисленнєво-мовленнєву діяльність, пов'язану зі смисловим "згортанням" і мовною компресією та узагальненням інформаційного змісту наукового тексту (складання планів різних типів, тез, конспекту, анотації, реферату, рецензії) і підготовкою наукової доповіді, виступу, статті. При цьому АП як регламентовані схеми мисленнєво-мовленнєвих операцій ефективно й диференційовано допомагають кожному зі студентів формувати, коригувати та вдосконалювати внутрішню (індивідуальну) програму пізнавальної діяльності через усвідомлення і засвоєння її логічної моделі: знайомство → спостереження → усвідомлення (вивчення) → копіювання → відтворення → тренінг → творче застосування.

Коректне користування АП при самостійному опрацюванні змісту наукових українськомовних джерел за фахом забезпечує правильне й адекватне засвоєння логіко-поняттєвого апарату обраної спеціальності, накопичення і систематизацію професійних знань, набуття і вдосконалення не тільки автоматизованих дій за аналогією, але й розвиток прогностичних умінь та навичок, що в комплексі сприяє ефективності й оптимізації навчального процесу взагалі при істотному скороченні часу, заощадженні зусиль і засобів навчання.

Систематична робота іноземних студентів із науково-навчальною літературою відшліфовує їхнє вміння щодо сприйняття, утримання в пам'яті й поновлення інформації, змістової і мовної компресії тексту джерела та активно розвиває навички усного й писемного мовлення. Здобуття знань через самостійне опрацювання текстів (а це і є основний чинник самоосвіти в умовах Болонського процесу!) ґрунтується на комплексі взаємопов'язаних умінь: визначати і чітко формулювати основну проблематику тексту-джерела, здійснювати адекватний смисловий і структурний аналіз тексту, точно і стисло подавати інформацію тексту за деталізованим планом, знаходити додаткову, побіжну інформацію і відмежовувати її від головної, логічно

поєднувати інформацію різних джерел (з допомогою порядку слів, фраз, абзаців і відповідних засобів зв'язку тексту), "згортати" ("пакувати") інформацію тексту до рівня головної у різні способи (синтаксична конденсація, вилучення зайвої інформації та скорочення слів, речень, фраз, смислових фрагментів тощо); вводити елементи опису тексту-джерела до продюкованого тексту та об'єднувати в ньому всі його компоненти (основний матеріал джерела, додатковий матеріал, оцінка тощо).

Безперечно, що організація процесу самостійного здобуття знань іноземними студентами залежатиме і від комплексної мети та видів читання. Лінгводидактичною наукою напрацьовано загальні правила роботи з науковим текстом як правила його розуміння:

- ознайомтеся спочатку з бібліографічним описом тексту;
- переконайтеся, що розумієте всі слова, терміни, терміносполуки, фрази;
- зробіть потрібні позначки (наприклад, різнокольорові відповідно до характеру позначок);
- обміркуйте здобуту інформацію, спираючись на свої знання і набутий досвід; систематизуйте знання;
- доберіть самостійно приклади, що також ілюструють головні ідеї (тези) тексту;
- перечитайте вдруге, втретє найважливіші за змістом фрагменти тексту та ті, які ще не зовсім зрозумілі або ж викликають певний сумнів;
- запишіть основну інформацію;
- аналітично осмисліть прочитане, порівняйте з інформацією інших джерел щодо висвітлюваного питання, ознайомтеся з рецензіями на опрацьовані наукові джерела.

Запропонована методика роботи з науковим текстом у процесі його читання впливає з об'єктивної навчальної потреби – здійснювати у найбільш ефективний спосіб аналітико-синтетичну переробку текстової інформації, що відповідно вимагає сформованості двох взаємопов'язаних умінь: 1) аналізувати текст за композиційно-смисловою структурою; 2) подавати здобуту інформацію у стислій формі різними жанрами усної й письмової продукції.

Ці уміння можна якісно та швидко розвинути завдяки систематичній роботі за алгоритмічними приписами, що врешті-решт сприятиме формуванню і подальшому вдосконаленню творчих здібностей, необхідних для виконання науково-дослідної роботи, яка має стати „невід'ємним компонентом підготовки спеціалістів з вищою освітою” [2 : 3] в умовах Болонського процесу.

Найбільш раціональними є узагальнені, нежорсткі АП, які становлять послідовні прийоми (методи, "кроки") розв'язання широкого класу завдань, тобто інструкції, пам'ятки, вказівки. Навчання за допомогою алгоритмів керування є перспективним, оскільки завдяки приписам процес "технології" опанування навчальними дисциплінами та фахом відбувається усвідомлено, раціонально, ефективно, оперативно.

У процесі вивчення УМІ алгоритмічні приписи як елементи перспективної технології розвиваючого навчання, що регламентують дії, спрямовані на самостійне виконання завдань, доповнюють традиційні засоби, допомагаючи реалізувати творчий підхід до кожного студента як до особистості і в такий спосіб стимулювати навчальну діяльність усіх та кожного на свідомій основі. Процес здобуття якісних знань, скерований відповідними рекомендаціями, інструкціями, пам'ятками, вказівками у вигляді АП до мисленневих операцій при розв'язанні певних

пізнавальних завдань, значною мірою інтенсифікується, скорочується, полегшується, стає якіснішим.

Визначаючи систему орієнтирів, зокрема послідовність і зміст розумових дій ("кроки") для розв'язання навчального чи професійного завдання, АП реально допомагають користувачам сформулювати та вдосконалити навички з найраціональнішої організації мисленнево-мовленнєвої діяльності, дають змогу зменшити ймовірність помилкових дій при досягненні мовних / мовленнєвих цілей, оперативно і вчасно контролювати свої "мисленнєві" кроки, самостійно з'ясувати помилки та, проаналізувавши їх, відповідно коригувати свою мовну / мовленнєву діяльність. Приписи сприяють підвищенню якості знань, формують і розвивають навички раціональної організації навчальної праці, дають змогу систематизувати та структурувати набуті знання й навички, розвивають самостійність та інтелектуальну активність, логізують розумову діяльність, мовне мислення, що все разом при навчанні мови спеціальності збагачує мовну / мовленнєву компетентність, яка є невід'ємним складником і вагомим гарантом освіченості та професіоналізму.

Узагальнення, яке відбувається при розробці АП, є необхідною умовою для застосування знань іноземними студентами на практиці. З іншого боку, АП – це передумова самостійного розв'язання подібних завдань за нових навчальних та фахових ситуацій. При розв'язанні таких завдань постає нове знання, яке віддзеркалюється в умінні враховувати ознаки поняття, визначати з-поміж них базові, з'ясувати послідовність операцій, що дає змогу дійти правильного висновку, об'єктивного й переконливого, перевірити та за потреби скоригувати його.

Робота за АП активно сприяє якісному засвоєнню правил. Іноді доцільно перед роботою за АП здійснити тренінг однієї (або кількох) операції ("кроку"), насамперед найскладнішої або найважливішої з усіх, аби забезпечити надалі якість навчальної діяльності. Після засвоєння всіх операцій ("кроків") припису, усвідомлення обов'язковості порядку їх виконання, самостійного досягнення їх реалізації на новому матеріалі виникає необхідність у найбільш швидкому, "згорнутому" виконанні дій, інакше гальмуватиметься розвиток та автоматизування навички. У зв'язку з цим з'являється необхідність у таких тренувальних вправах, виконання яких потребує фіксації не всіх, а лише деяких, насамперед ключових, операцій ("кроків") АП.

Таким чином, відображаючи визначену послідовність розумових дій, АП є своєрідною програмою мисленнево-мовленнєвих дій, яка залучає до активної роботи задля самостійної реалізації поставленої навчальної мети та забезпечує її успішне досягнення. Працюючи за АП, студент сам стає активним учасником процесу як індивідуального здобуття знань, так і їх застосування в нових навчальних та професійних контекстах.

Актуальним завданням сучасної технології навчання іноземних студентів мови спеціальності є підвищення ефективності їхньої самостійної роботи в науково-навчальній сфері, що відповідає цілям та пріоритетам Болонського процесу. Розв'язанню його в оригінальний спосіб сприяють засоби керування пізнавальною діяльністю, якими і є АП, що озброюють іноземних студентів прийомами змістово-мовної переробки інформації. Багатократний тренінг навчальних дій за приписом сприяє мимовільному засвоєнню та довготривалому утриманню в пам'яті його змісту, що дає можливість після досягнення певного ступеня автоматизації логічно перейти до самостійного розв'язання завдань без опори на АП. Іншими словами, дії, виконувані спочатку за зовнішньо (зорово) розгорнутим планом

(алгоритмізованою схемою мисленнево-мовленневих дій), на завершальному етапі здійснюються за "згорнутою" внутрішньою програмою (тобто у внутрішній мові, без опори на припис), що, власне кажучи, і є метою навчання. На етапі сформованості навичок і вмінь в організації мисленнево-мовленнєвої діяльності вступає в дію механізм самоконтролю і самокорекції (вміння локалізувати помилку, самостійно з'ясувати її та виправити). Саме тоді іноземні студенти старших курсів, магістри, аспіранти можуть розпочинати розробку індивідуального алгоритму самостійної роботи.

Алгоритмізація пізнавальної діяльності іноземних студентів відповідно до розробленої нами концепції АП має відбуватися кількома взаємозумовленими етапами:

- 1) ознайомлення із системою регламентованих приписом орієнтирів для виконання сформульованого завдання;
- 2) засвоєння (тренінг) часткових орієнтирів як проміжних форм системи мисленневих операцій, якою і є весь АП;
- 3) усвідомлення блоків і всіх "кроків" АП;
- 4) засвоєння припису під керівництвом викладача та самостійне розв'язання завдань при опорі на АП;
- 5) організація мисленнево-мовленнєвої діяльності за внутрішньою програмою без зорової опори на АП.

Здобуття повної вищої освіти передбачає розвиненість в іноземних студентів навичок писемного мовлення, тобто того виду мовленнєвої діяльності, метою якого є передавання інформації у письмовій формі за законами раціональної та ефективної організації мисленнево-мовленнєвої діяльності. У процесі писемного мовлення в комплексі взаємодіють такі інтегративні механізми:

- 1) механізм осмислення (усвідомлення) прочитаної або аудитивно сприйнятої інформації (встановлення смислових зв'язків між поняттями, вивчення логічних зв'язків також між темою (відомим) і ремою (новим));
- 2) механізм випереджувального синтезу (промовляння внутрішньою мовою кожного слова, яке записується; передбачення наступних слів і форм зв'язку між ними; уявлення подальшого розкриття змісту на рівні окремого речення, великих фрагментів висловлювання, а також у межах висловлювання(тексту) в цілому);
- 3) механізми пам'яті (насамперед оперативна пам'ять, оскільки при фіксації речень і тексту в цілому предмет висловлювання має постійно утримуватися в пам'яті), які виконують функції засобу організації й утримання наукової інформації.

Якість усного й писемного мовлення іноземних студентів безпосередньо залежить від рівня сформованості зазначених механізмів, при цьому очевидно є тенденція до того, що чим вищим є рівень сформованості цих механізмів рідною мовою, тим легше і швидше вони спрацюватимуть в умовах роботи з чужомовними науковими джерелами.

Отже, навчитися оптимально організувати та скеровувати свою пізнавальну діяльність при роботі з письмовим чи усним чужомовним джерелом наукової інформації з метою подальшого її узагальнення та "згортання" до рівня плану, конспекту, анотації, реферату, доповіді, рецензії іноземні студенти можуть завдяки відповідним АП, запропонованим, зокрема, у навчальних посібниках з наукового стилю української мови [8–9].

Багаторічний досвід навчання студентів української фахової мови за АП переконує в лінгводидактичній доцільності розробленої концепції алгоритмізації

пізнавальної діяльності студентів як ефективної технології у вивченні УМІ. Алгоритмічні приписи допомагають іноземним студентам адекватно орієнтуватися в постійно зростаючому інформаційному потоці, самостійно здобувати професійні знання та самовдосконалюватися через цільове опрацювання фахових текстів, довідкової літератури з метою вироблення стратегії індивідуального стилю пізнавальної діяльності в умовах вибору, пошуку, дослідження, узагальнення.

1. Белинский В. Г. Полн. собр. соч. – М.; Л., 1950. – Т. 10.
2. Левківський К. М. Студентська наука як один із чинників якості підготовки фахівців у сучасних умовах / К. М. Левківський // Науково-дослідна робота студентів: аспект формування особистості майбутнього вченого, фахівця високої кваліфікації : зб. матеріалів Першої міжн. наук.-практ. конф. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2002.
3. Норман Д. Память и научение / Пер. с англ. – М., 1985.
4. Онуфрієнко Г. Алгоритмізація мовної освіти у ВНЗ України як лінгводидактична стратегія в умовах Болонського процесу / Г. Онуфрієнко // Українська освіта у світовому часопросторі: Матеріали II Міжнародного конгресу (м.Київ, 25–27.10.2007р.). – К. : ІУ МОН, 2007. – С. 390–391.
5. Онуфрієнко Г. С. Алгоритмічні приписи як чинник діяльнісної теорії навчання у технічних ВНЗ України в умовах Болонського процесу / Г. С. Онуфрієнко // Особливості впровадження нових форм навчання у вищих навчальних закладах: Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (25.05.2007): у 2-х ч. – Кривий Ріг : КТУ, 2007. – Ч. 1. – С. 87–94.
6. Онуфриенко Г. С. Алгоритмические предписания в обучении языку специальности в контексте приоритетных идей Болонского процесса / Г.С. Онуфриенко // Язык как инструмент познания и зеркало эпохи: Материалы Международной научно-практической конференции. – Симферополь : КГМУ, 2007. – С. 119–123.
7. Онуфриенко Г. С. Алгоритмические предписания в обучении языку специальности / Г. С. Онуфриенко // Теоретические и методические проблемы русского языка как иностранного в начале XXI века : сб. докладов и сообщений VIII Международного симпозиума. – Велико Тырново, 2002.
8. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навчальний посібник / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
9. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навчальний посібник з алгоритмічними приписами. – 2-е вид. перероб. і доп. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
10. Онуфриенко Г. С. Сравнительно-сопоставительные алгоритмические предписания в контексте деятельностного подхода в обучении / Г. С. Онуфриенко // Современные проблемы дидактики высшей школы. – Донецк, 1997. – С.110-115.
11. Пумпянский А. Л. Введение в практику перевода научной и технической литературы на английский язык / А. Л. Пумпянский. – М., 1965.

**ALGORITHM OF COGNITIVE ACTIVITIES OF FOREIGN STUDENTS
AS EFFECTIVE TECHNOLOGY OF TEACHING
UKRAINIAN LANGUAGE**

Halyna Onufrienko

Actuality and linguistic didactic expediency of algorithm of cognitive activities of foreign students in the process of teaching Ukrainian language is wellgrounded in this article. Also methods of work with algorithm instructions are described and their pattern is suggested.

Key words: algorithm instructions, linguistic didactic, cognitive activities of foreign students, Ukrainian as a foreign language.

**АЛГОРИТМИЗАЦИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ КАК ЭФФЕКТИВНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ
ОБУЧЕНИЯ УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ**

Галина Онуфрієнко

Обоснована актуальность и лингводидактическая целесообразность алгоритмизации познавательной деятельности иностранных студентов в процессе обучения научному украинскому языку, описана методика работы с алгоритмическими предписаниями и предложена их модель.

Ключевые слова: алгоритмическое предписание, лингводидактика, познавательная деятельность студентов, украинский язык как иностранный.

Стаття надійшла до редколегії 3.03.2011

Прийнята до друку 2.04.2011